

Scenariusz zajęć

1. Temat: Zmysłowy las
2. Grupa docelowa: uczniowie klas IV- VI; w związku z dużą liczbą zgłoszonych uczniów poprowadzone zostaną dwa oddzielne zajęcia w dwóch grupach.
3. Cele zajęć:
 - a) Uczestnicy zajęć będą potrafili (praktyczne):
 - zdefiniować pojęcie lasu
 - wymienić zmysły człowieka
 - wyjaśnić znaczenie śpiewu ptaków
 - rozpoznawać odgłosy wybranych gatunków ptaków
 - przeprowadzić proste eksperymenty.
 - b) Uczestnicy zajęć poznają (poznawcze):
 - różnorodność barw, zapachów i dźwięków w przyrodzie
 - zasady prawidłowego zachowania się w lesie
 - rolę ptaków w lesie
 - różne strategie przetrwania zwierząt.
 - c) Zajęcia mają sprawić, że uczniowie rozumieją (emocjonalne):
 - rolę zmysłów w świecie zwierząt i ludzi
 - rolę zmysłów w poznawaniu lasu
 - że różnorodność zapewnia równowagę w przyrodzie
 - jak ważne jest rozwijanie umiejętności analizowania obserwowanych zjawisk.
4. Metody: pogadanka, metoda burzy mózgów (zmodyfikowana), zadania i zabawy edukacyjne, proste eksperymenty, pokaz, rozmowa dydaktyczna.
5. Formy pracy: praca w grupach i indywidualna.
6. Środki dydaktyczne: duży arkusz papieru z narysowanym zarysem drzewa, papierowe tuby, lornetka, lupa, jak widzi jeź, człowiek, pszczoła – pomoce dydaktyczne, mini luneta „oko pszczoły”, instrument muzyczny żaba, pluszowe pomoce dydaktyczne: młoda sarna, biedronka, ważka, kaczka krzyżówka, zdjęcia lub plansze edukacyjne: rusałka pawik, małe jeże, ropucha, rzekotka drzewna, słomki „ptasie radio”, kubeczki, woda, pluszowe śpiewające ptaki: dzięcioł, sikorka bogatka, puszczyk, sikorka modra, kukułka, zięba, rudzik (lub płyta z odgłosami zwierząt), papierowy kubek, opaska na oczy, zapachy w kubeczkach,

kawałek drewna lipowego, skarby z lasu: poroże sarny, szyszka obgryziona przez wiewiórkę, kora, szyszka sosny, szyszka świerka, filmiki, kółko i krzyżyk, bużki wesołe i smutne.

7. Opis przebiegu zajęć

Faza przygotowawcza

- Przywitanie uczestników i przedstawienie się prowadzącej.
- Zapoznanie uczniów z tematem lekcji.
- Jedna osoba zostaje zaproszona aby zapisywała na arkuszu papieru skojarzenia ze słowem las, na które wpadnie grupa. Słowa wpisywane są w zarys drzewa. Krótka pogadanka o różnorodności leśnego świata. Słowo „las” znane jest powszechnie, jednak dla każdego może oznaczać coś zupełnie innego. Artysta wybiera się do lasu aby przeżywać piękno przyrody. Inaczej postrzega las osoba, która potrzebuje drewna użytkowego, a jeszcze inaczej turysta, pragnący przyjemnie spędzić czas i odpocząć od zgiełku cywilizacji. W zależności od zainteresowań zwracamy uwagę na różne elementy lasu.

Faza realizacyjna

- Ustalenie wspólnie z uczniami jakimi zmysłami posługuje się człowiek. Pogadanka prowadzącej o roli zmysłów w życiu ludzi i zwierząt.

Wzrok

- Zabawa obserwator przyrody.

Rozmowa kierowana: jakie cechy powinien mieć obserwator przyrody? Zwrócenie uwagi uczestnikom, że w zabawie wykorzystujemy wzrok - wiodący zmysł w poznawaniu świata przez człowieka.

Uczniowie dobierają się w pary. Na początku jedna osoba z pary bacznie przypatruje się drugiej, następnie odwraca się tyłem. W tym czasie partner zmienia coś w swoim wyglądzie (np. coś związanego z ubraniem). Następnie osoba odwraca się i stara się zgadnąć co się zmieniło. Uczestnicy w parze zamieniają się rolami.

- Eksperyment: widzenie dwuoczne - „dziura w dłoni”.

Uczniowie otrzymują papierowe tuby i wykonują eksperyment zgodnie z instrukcją.

Instrukcja: Przyłóż tubę do prawego oka, tak jak lunetę. Lewą rękę umieść przed lewym okiem w połowie długości tuby. Oczy powinny być otwarte.

Wynik eksperymentu: w dłoni widać dziurę, a przez nią obiekty obserwowane przez drugie oko.

- Omówienie wyniku eksperymentu.
- Nawet prawidłowo funkcjonujące zmysły mają ograniczone możliwości, dlatego czasami musimy je „uzbroić” w dodatkowe przyrządy, takie jak lornetka czy lupa, które służą do obserwacji elementów przyrody odległych lub powiększania przedmiotów niewielkich. Omówienie „tunelowego” widzenia sowy.
- Czy ludzie i zwierzęta widzą tak samo?
- W jaki sposób widzi jeź?
- Czy sowy widzą w ciemności?
- Jak świat widzą owady?
- Owad impresjonista

Prowadząca zadaje pytanie: jak myślicie jak pszczoła za pomocą tyłu oczu widzi świat? Odpowiedź na pytanie uczestnicy zajęć uzyskują po wykonaniu krótkiego zadania. Uczniowie za pomocą mini lunety „oko pszczoły” spoglądają na świat oczami owada.

- Czy wzrok zwierząt można oszukać?
- Czy barwy mają znaczenie?

Wiele zwierząt w procesie ewolucji wykształciło mechanizmy pozwalające ukryć się przed drapieżnikiem lub go przestraszyć albo oszukać. Przykładem może być ubarwienie. Prowadząca posługując się pomocami dydaktycznymi omawia przykłady zwierząt, których ubarwienie chroni przed niebezpieczeństwem: rzekotka, młoda sarna, różnica w wyglądzie samca i samicy u ptaków, ropucha, kukułcze jajo, biedronka, rusalka pawik.

Słuch

- Zadanie „ptasie radio”: każdy uczeń otrzymuje kubeczek z wodą oraz słomkę „ptasie radio”. Wydmuchując powietrze do wody będzie można usłyszeć odgłosy ptaków.

- Rozmowa z uczniami. Próba odpowiedzi na pytania:

Jak ptaki porozumiewają się ze sobą?

Kiedy ptaki śpiewają?

Dlaczego ptaki śpiewają?

Gdzie sowy mają uszy?

Prezentacja dźwięków ptaków przy pomocy pluszaków. Wyjaśnienie roli ptaków w lesie.

- Zabawa dydaktyczna: uczniowie ustawiają się w kole. Do środka wchodzi jedna osoba, która ma zasłonięte oczy. Wybrana osoba odtwarza dźwięk ptaka. Zadaniem osoby stojącej w środku jest wskazanie kierunku, z którego dochodzi dźwięk i nazwanie ptaka, którego słyszała. Następnie ćwiczenie powtarza się, ale osoba w kole przykłada do ucha kubeczek bez dna.

- Omówienie zabawy: dzięki zastosowaniu kubka łatwiej jest wskazać kierunek, z którego dochodzi dźwięk. Rola dużych uszu i umiejętność ich „stawiania” u zwierząt.

- Ciekawostki: echolokacja u nietoperzy, szczekanie sarny, rykowisko jeleni, głośność dźwięku rzekotki drzewnej.

- Wniosek: Zwierzęta w lesie łatwiej usłyszeć niż zobaczyć, dlatego w lesie powinniśmy zachowywać się cicho.

Węch

- Uczniowie dostają do powąchania dwa, trzy zapachy lasu w kubeczkach (np. żywica, suszone grzyby, próbka drewna lipowego itp.). Wzrok jest wyłączony. Zadanie polega na odgadnięciu co to za zapach.

- Pogadanka: rola węchu u zwierząt - dzik, strategie ochronne u małych zwierząt, np. młoda sarna.

Wniosek: znalezionych samotnych kozłąt nie wolno zabierać z lasu. Na pewno nie zostały porzucone. Te, które wymagają opieki w zakresie leczenia i rehabilitacji, zwierzęta chore, ranne, osierocone, trafiają do Ośrodków Rehabilitacji Zwierząt.

Dotyk

- Zabawa: rozpoznawanie leśnych skarbów – uczniowie zebrani w kręgu zamykają oczy i wystawiają dłonie. Prowadząca umieszcza na dłoni każdego ucznia przedmiot (np. poroże sarny, korę, szyszkę obgryzioną przez wiewiórkę, itp.). Uczniowie mają za zadanie rozpoznać co mają w dłoni.

- Dotykanie czegoś kłującego sprawia nam ból, jest dla nas nieprzyjemne. Wiedzą o tym zwierzęta takie jak jeź i w ten sposób chronią się gdy próbuje je ktoś

zaatakować. A co z małymi jeżami. Czy ich kolce są ostre jak igły? – pokaz zdjęć małych jeży.

- prezentacja filmiku: dziki czochrające się o drzewo, błotne kąpiele.

8. Podsumowanie

- Zabawa podsumowująca: kółko i krzyżyk. Prowadząca dzieli uczniów na dwa zespoły. Gra oparta jest na znanej zabawie w kółko i krzyżyk. Polega na umieszczaniu na dziewięciu polach kółek i krzyżyków. Wygrywa grupa, która pierwsza uzyska w linii poziomej, pionowej lub po przekątnej swój znak (kółko lub krzyżyk). Aby postawić znak grupa musi poprawnie odpowiedzieć na wylosowane pytanie (treść pytań nawiązuje do tematu lekcji).

- Prowadząca dokonuje podsumowania zajęć. Rozmawia z uczniami na temat różnorodności leśnego świata i sposobów jego poznawania. Aby zrozumieć las trzeba go poznać, zobaczyć, posłuchać, powąchać i dotknąć.

–Prowadząca zadaje pracę domową: Wykonanie plakatu: reklama zmysłowego lasu. Narysowanie na kartce A4 plakatu, który reklamuje las. Plakat powinien zawierać hasło reklamowe informujące o walorach lasu.

- Ewaluacja – karty z uśmiechniętymi i smutnymi buźkami (zadanie uczniów polega na ocenie zajęć poprzez wrzucenie do koszyka wybranej buźki)

- Prowadząca rozdaje przywiezione przez siebie pamiątki.

- Prowadząca dziękuje uczniom i nauczycielom za udział w zajęciach i w „Zielonym rowerze” oraz zaprasza do poznawania lasu wszystkimi zmysłami.

9. Literatura:

- Rożek T., Nauka to lubię. Od ziarenka piasku do gwiazd. Grupa Wydawnicza Foksal, Warszawa, 2012;
- Czyżewski A., Kołacz K., Koss U., Łoboziak S., Sitarek S., Zmysły. Leśne obserwacje i eksperymenty, CILP, Warszawa 2013;
- Będkowska H. Gry zabawy w lesie, Agencja Reklamowo – Wydawnicza Arkadiusz Grzegorzczak, Warszawa 2006.

10. Scenariusz autorski: Agnieszka Pietrzak

11. Załączniki:

Gra – kółko i krzyżyk – załącznik nr 1

12. Imię i nazwisko osoby prowadzącej: Agnieszka Pietrzak

Jednostka: Lasy Miejskie - Warszawa,

Załącznik nr 1

Gra – kółko i krzyżyk

Pytania:

1. Wymień 5 zmysłów człowieka.
2. Najpospolitsze drzewo w polskich lasach.
3. Rzekotka
4. Szczeka.
5. Dlaczego ptaki śpiewają?
6. Zdobywając pokarm (komary, ćmy...) posługuje się echolokacją.
7. Najmniejszy przedstawiciel rodziny jeleniowatych.
8. Składa jaja do gniazd innych ptaków.
9. Wymień przedmioty pomagające obserwować przyrodę.
10. Dlaczego sarna zostawia swoje młode i wraca do niego tylko na czas karmienia?
11. Jaki kolor widzi jeź?
12. Jakiego ptaka słyszysz? (pluszaki z dźwiękiem).
13. Potrafi naśladować głosy innych ptaków.
14. Drewno tego drzewa ma zastosowanie w rzeźbiarstwie.
15. Jak nazywają się gody jeleni?

